

A LES AUTORITATS RELIGIOSES DEL MÓN

2002

LA CASA UNIVERSAL DE JUSTÍCIA
Centre Mundial Bahá'í

El llegat perdurable del segle XX ha consistit en que va forçar els pobles del món a veure's com a membres d'una sola raça humana, i al món com la pàtria comuna d'aquesta mateixa raça. Malgrat la violència i conflictes que encara ombregen l'horitzó, aquells prejudicis, que semblaven consubstancials a la naturalesa de l'espècie humana, fan fallida a tot arreu. Amb la seva precipitació van caient les barreres que per tant de temps van dividir la família de l'home convertint-la en una Babel d'identitats incoherents d'origen cultural, ètnic o nacional. El que un canvi tan fonamental hagi ocorregut en tan breu període - gairebé de la nit al dia en la perspectiva del temps històric- suggereix la magnitud de les possibilitats futures.

Resulta tràgic que la religió organitzada, la raó de ser de la qual implica el servei a la causa de la germanor i de la pau, es comporti amb tanta freqüència com un dels obstacles més formidables interposats en el seu camí; com tràgic és, per citar un fet particularment penós, el que sovint hagi donat credibilitat al fanatisme. En la nostra qualitat de consell de govern d'una de les religions mundials sentim la responsabilitat d'instar a que ponderin amb la deguda gravetat el desafiament que tot això planteja a les autoritats religioses. Tant el tema com les circumstàncies que suscita requereixen que parlem amb franquesa. Confiem en que el fet de servir tots a la Divinitat garanteixi que el que diguem sigui rebut amb el mateix esperit de bona voluntat amb que s'ofereix.

El tema adquireix un perfil més accentuat en comparar-lo amb el ja aconseguit en altres àmbits. En el passat, amb algunes excepcions aïllades, a la dona se l'ha considerat una raça inferior sobre la naturalesa real de la qual només corrien supersticions, se li ha negat l'oportunitat d'expressar les potencialitats de l'esperit humà i se l'ha relegat al paper de servir a les necessitats de l'home. És ben bé veritat que són nombroses les societats on aquestes condicions perduren i on es persisteix fanàticament en sostenir-les. No obstant això, en el pla del discurs global, el concepte d'igualtat de gènere ha adquirit amb caràcter general la força d'un principi universalment acceptat i, com a tal, gaudeix d'una similar autoritat en la major part de la comunitat acadèmica i dels mitjans d'informació. Tan fonamental ha estat la revisió que els exponents de la supremacia masculina es veuen obligats a cercar els seus suports fora dels límits de l'opinió responsable.

Els atribolats batallons del nacionalisme s'enfronten a un destí semblant. Amb cada crisi que sacseja els assumptes mundials, es fa més fàcil per a la ciutadania els distingir l'amor al propi país -enriquidor de la persona-, i la claudicació davant la retòrica incendiària, la fi de la qual és suscitar odis i pors cap al proïsme. Fins i tot quan resulta indicat participar en els ja familiars ritus nacionalistes, la resposta del públic oscil·la entre dos sentiments enfrontats: unes vegades d'incomoditat i unes altres de reafirmació i predisposició a

l'entusiasme tan típiques dels vells temps. L'efecte s'ha vist reforçat per la reestructuració contínua de l'ordre internacional. Siguin les que siguin les deficiències del sistema de les Nacions Unides en la seva actual forma, i per molt que la seva capacitat ensopegui amb dificultats per a emprendre actuacions militars col·lectives contra l'agressió, ningú pot dubtar el fet que el fetitxe de la sobirania nacional absoluta es troba en vies d'extinció.

Els prejudicis racials i ètnics s'han vist sotmesos igualment a un tractament sumari en virtut de processos històrics que poca cosa volen saber d'aquestes pretensions. En aquest terreny, el rebuig del passat ha estat especialment decisiu. El racisme carrega avui dia amb el llast afegit dels seus vincles amb els horrors del segle XX al punt que ha començat a veure's en termes de xacra espiritual. Si bé com actitud social, sobreviu en nombroses parts del món -i com a plaga en la vida d'un sector important de la humanitat-, el prejudici racial ha arribat a ser objecte en principi d'una condemna tan universal que cap grup es permet identificar-se amb ell impunement.

No és que se li hagi donat l'esquena a un tèrbol passat i que un món rialler ocupi sobtadament el seu lloc. Grans sectors de la població continuen suportant els efectes d'arrelats prejudicis d'ètnia, gènere, nació, casta i classe. Totes les evidències assenyalen que aquestes injustícies perduraran durant el llarg període de lenta progressió en el qual les institucions i criteris que la humanitat està gestant han d'anar cobrant el cos i la força necessaris per a construir un nou ordre de relacions i aportar alleugeriment als oprimits. La qüestió és que hem creuat un llindar que ja no té cap possibilitat creïble de tornada. S'ha identificat, articulats i difós àmpliament tota una sèrie de principis fonamentals que de manera progressiva estan cobrant cos en institucions capaces d'imposar-los en la conducta ciutadana. No hi ha dubte que l'efecte, per molt perllongat i dolorós que sigui l'esforç, serà el de revolucionar les relacions entre tots els pobles en les bases mateixes de la societat.

* * *

En començar el segle XX, era el prejudici religiós el que es perfilava amb més probabilitats de sucumbir davant l'embranchida dels canvis. En l'Occident, els avanços científics havien donat un cop molt fort a alguns dels pilars centrals de l'exclusivisme sectari. En el context de la transformació de la imatge que la raça humana tenia de si mateixa, el moviment interreligiós constituïa potser l'avanç religiós més prometedor. El 1893, l'Exposició Mundial Colombina va sorprendre fins i tot als seus ambiciosos organitzadors en deslliurar l'afamat «Parlament de les Religions», exponent d'un consens espiritual i moral tal que va subjugar la imaginació popular de tots els continents i encara va arribar a eclipsar les meravelles científiques, tecnològiques i comercials que celebrava l'Exposició.

En fi, semblava com si s'haguessin enfonsat antigues muralles. Pels pensadors influents en el camp de la religió, aquella reunió va destacar com un fet «sense

precedents en la història del món». El Parlament, segons va afirmar el seu principal i distingit organitzador, «havia emancipat al món del fanatisme». Un lideratge imaginatiu -tal era la confiada predicció- aprofitaria l'ocasió per a despertar en les comunitats religioses de la terra, per tant temps dividides, un esperit de germanor que establiria les bases morals requerides per al nou món de prosperitat i progrés. Amb aquests ànims, van començar a arrelar i florir els moviments interreligiosos de tot tipus. Una gran bibliografia, disponible en nombrosos idiomes, va presentar davant un públic cada vegada més ampli, compost tant per creients com no creients, els ensenyaments de totes les religions principals, iniciativa a la qual al seu temps es van incorporar la radio, la televisió, el cinema i finalment Internet. Les institucions d'estudis superiors van organitzar programes de llicenciatura sobre religions comparades. En concloure el segle, els oficis ecumènics, impensables només unes poques dècades endarrere, es convertien en fenòmens comuns.

Per desgracia, és clar que a aquestes iniciatives els falta coherència intel·lectual i compromís espiritual. La idea que totes les grans religions del món són igualment vàlides en la seva naturalesa i origen es veu frenada per pautes inveterades de pensament sectari, en contrast amb els processos d'unificació que estan transformant la resta de les relacions socials de la humanitat. El progrés de la integració racial és un fenomen que no es redueix a una mera expressió de sentimentalisme o de càlcul estratègic, sinó que brolla del reconeixement que els pobles de la terra constitueixen una sola espècie, les diverses variacions de la qual no confereixen per si mateixes cap avantatge, ni imposen cap traves, als membres particulars d'aquesta raça. De manera semblant, l'emancipació de la dona ha aconseguit que tant les institucions socials com l'opinió pública reconeguin que no hi ha base vàlida -biològica, social o moral- que justifiqui el que a la dona se li denegui la igualtat plena amb l'home, i a les nenes idèntiques oportunitats educatives a les gaudides pels nens. D'igual forma, reconèixer les aportacions que algunes nacions realitzen a la construcció imparable d'una civilització global no avala la il·lusió heretada que altres nacions poc o res hagin d'aportar a l'esforç.

En contrast, les autoritats religioses semblen, en la seva major part, incapaces d'escometre tan fonamental reorientació. Altres elements de la societat han fet seves les implicacions de la unitat de la humanitat, no només com el pròxim i inevitable pas en el desenvolupament de la civilització, sinó com el compliment de les identitats menors de tot tipus que la nostra raça aporta en aquesta conjuntura crítica de la nostra història col·lectiva. No obstant, la major part de la religió establerta es troba paralyzada davant el llindar del futur, oprimida pels mateixos dogmes i pretensions d'accés privilegiat a la veritat responsables d'haver creat alguns dels conflictes més amargs que divideixen els habitants de la terra.

Les conseqüències, pel que pertoca al benestar de la humanitat, han estat desastroses. No cal esmentar en detall els horrors que assetgen avui dia a poblacions indefenses com a conseqüència d'uns brots de fanatisme que embruten el nom de la religió. Tampoc es tracta d'un fenomen recent. Per esmentar només un dels nombrosos exemples, les guerres europees de religió del segle XVI van segar la vida aproximadament a un trenta per cent de la seva població. Atordeix pensar, si més no, en quins deuen haver estat els fruits produïts per les llavors que van implantar en la consciència popular les tenebroses forces del dogmatisme sectari que va inspirar aquests conflictes.

A aquest balanç de la història cal agregar la traïció de la vida intel·lectual que, més que cap altre factor, li ha furtat a la religió la capacitat que posseeix inherentment d'ocupar un paper decisiu en la configuració dels assumptes mundials. Abstretes per prioritats que dispersen i vicien les energies humanes, molt sovint les institucions religioses han estat les principals responsables de desanimar l'exploració de la realitat i l'exercici de les facultats intel·lectuals que distingeixen el gènere humà. Les denúncies de materialisme o de terrorisme no són d'ajuda real per a afrontar la crisi moral contemporània a menys que comencin per indagar amb franquesa la manca de responsabilitat que ha deixat a les masses de creients exposades i vulnerables a aquestes influències.

Aquestes reflexions, per més que doloroses, no són tant una acusació contra la religió organitzada com un recordatori del poder singular que representa. La religió, com tots som conscients, connecta amb les arrels de la motivació de la persona. Quan la religió ha estat fidel a l'esperit i a l'exemple de les Figures transcendents que van donar al món els grans sistemes de creences, ha despertat en pobles sencers les capacitats d'estimar, de perdonar i de crear, al mateix temps que els ha impulsat a mostrar intrepidesa, a superar els prejudicis, a sacrificar-se pel bé comú i a disciplinar els impulsos de l'instint animal. És inqüestionable que la força seminal en la civilització de l'ésser humà l'ha aportat la successió d'aquestes Manifestacions del Diví i que aquesta força es remunta a l'alba de la història.

Aquesta mateixa força, que amb tal efecte operava en les èpoques del passat, segueix sent un tret inextingible de la consciència humana. Contra tot pronòstic, i amb escassos incentius reals, segueix donant suport a la lluita per la supervivència de milions i milions de persones, i fent que en tots els països sorgeixin herois i sants, les vides dels quals són la vindicació més persuasiva dels principis continguts en les escriptures de les seves respectives creences. Tal com demostra el curs de la civilització, la religió és capaç també d'influir profundament en l'estructura de les relacions socials. En efecte, seria difícil pensar en cap avanç fonamental de la civilització que no hagi derivat la seva embranzida moral d'aquesta força perenne. Per tant, és per ventura concebible que el pas a l'etapa culminant del llarg procés mil·lenari en l'organització del

planeta pugui efectuar-se enmig d'una buidor espiritual? Si alguna cosa van demostrar concloentment les perverses ideologies desfermades en el nostre món durant el segle que acaba de concloure, és que aquesta necessitat no pot satisfer-se mitjançant alternatives fruit de la invenció humana.

Les implicacions de tot això pel nostre present queden resumides per Baha'u'lláh en paraules escrites fa més d'un segle i àmpliament disseminades en els decennis ulteriors:

És indubtable que els pobles del món, de qualsevol raça o religió, deriven la seva inspiració d'una sola Font celestial i són els súbdits d'un sol Déu. La diferencia entre les ordenances sota les quals viuen ha de ser atribuïda als requisits i exigències variables de l'època en que van ser revelades. Totes elles, excepte algunes que són producte de la perversitat humana, van ser ordenades per Déu i són el reflex de la Seva Voluntat i Propòsit. Aixequen-vos i, armats amb el poder de la fe, trossegeu els déus de les vostres vanes imaginacions, els sembradors de dissensió entre vosaltres, Aferreu-vos a allò que us apropi i us uneixi.

Tal crida no exigeix l'abandonament de la fe pel que fa a les veritats fonamentals de cap dels grans sistemes de creences mundials. Molt al contrari La fe posseeix el seu propi imperatiu i és la seva pròpia justificació. El que uns altres creguin -o no creguin- no pot atribuir-se a cap autoritat que valgui sobre cap consciència. Allò al que les paraules a dalt esmentades urgeixen inequívocament és a la renúncia de tots els títols d'exclusivitat o de caràcter final, els quals, precisament per estar ancorats en la vida de l'esperit, s'han erigit en els màxims inductors d'odis i violències i en els sufocadors d'aquests impulsos que clamen per la unitat.

És a aquest desafiament històric al que han de respondre, segons creiem, les autoritats religioses si és que la pròpia autoritat religiosa ha d'ocupar un paper significatiu en la societat global que sorgeix de les experiències transformadores del segle XX. És obvi que un nombre creixent de persones comença a comprendre que la veritat subjacent en totes les religions és en essència una sola. Aquest reconeixement sorgeix no mitjançant la resolució de disputes teològiques, sinó com una consciència intuïtiva que brolla del tracte cada vegada més intens amb els altres i de besllums de l'acceptació de la unitat de la pròpia família humana. Enmig del remolí de doctrines religioses, ritus i codis religiosos, herència de móns periclitats, creix aquest concepte que la vida espiritual, igual que la unitat manifesta en la diversitat de races, nacionalitats i cultures, constitueix una sola realitat sense límits i igualment accessible a tots. A fi que aquesta percepció, difusa i encara provisional, pugui afermar-se i contribuir de manera eficaç: a crear un món pacífic, ha d'obtenir el

complet assentiment de tots aquells a qui, fins i tot en aquesta hora ja tardana, es giren les masses d'aquesta terra en la seva recerca d'orientació.

Certament són àmplies les diferències que separen a les principals tradicions religioses del món en quant a disposicions socials i formes de culte. Donats els milers d'anys transcorreguts, durant els quals les revelacions successives de la Divinitat han respost a les necessitats canviants d'una civilització en contínua evolució, difícilment podria haver estat un altre el resultat. En efecte, un tret inherent de les escriptures de la majoria dels credos principals vindria a ser l'expressió, d'una o altra forma, del caràcter evolutiu de la religió. El que no pot justificar-se moralment és la manipulació de patrimonis culturals, patrimonis que encara que estaven destinats a enriquir l'experiència religiosa, es converteixen així en font de prejudicis i alienació. La tasca primordial de l'ànima humana serà, sempre la d'investigar la realitat, viure d'acord amb les veritats de les quals arribi a estar convençuda i respectar al màxim els esforços dels altres per fer el mateix.

Potser s'objecti que, si totes les grans religions s'han de reconèixer com a sorgides d'una mateixa font Divina, l'efecte seria el d'animar, o almenys facilitar, la conversió de les gents des d'una religió a una altra. Que sigui o no així té importància purament tangencial si es compara amb l'oportunitat que la història obre per fi a les persones, conscients d'un món que transcendeix a aquest món terrestre, i si es contrasta amb la responsabilitat que aquesta consciència imposa. Cadascun dels grans credos pot adduir testimoniatges creïbles i impressionants de la seva eficàcia com a reforçadors del caràcter moral. De manera similar, ningú podria argumentar de manera convincent que les doctrines vinculades a un sistema particular de creences hagin estat més o menys prolífiques a generar fanatisme i superstició que les vinculades a qualsevol altra. En un món en vies d'integració, és natural que les pautes de resposta i relació es sotmetin a un procés continu de canvis i que el paper de les institucions, sigui la que sigui la seva índole, és de segur el considerar com aquests esdeveniments poden conduir-se d'una manera que promogui la unitat. La garantia que el resultat serà en última instància sa -espiritual, moral i socialment- resideix en la infrangible fe d'aquestes masses habitants de la terra, a les quals ningú consulta, una fe segons la qual l'univers no es governa pel capritx humà, sinó mitjançant una Providència amorosa i indefectible.

Al matí ix temps que va produint-se l'esfondrament de les barreres que separen els pobles, la nostra època testifica la fallida del mur fins ara insuperable que la tradició donava per segur que separaria per a sempre la vida del Cel i la vida de la Terra. Les escriptures de totes les religions li han ensenyat sempre al creient a considerar el servei al proïsme no només com un deure moral, sinó com una via per a l'acostament de la seva ànima cap a Déu. Avui dia, la reestructuració progressiva de la societat aporta a aquest ensenyament ja

conegut un significat amb noves dimensions. A mesura que l'antiga promesa d'un món animat per principis de justícia cobra lentament aspecte de meta realista, satisfer les necessitats de l'anima i les de la societat es veurà, cada vegada més, com facetes recíproques pròpies d'una vida espiritual madura.

Perquè les autoritats religioses estiguin a l'alçada del repte que aquesta última noció representa, la resposta ha de començar per admetre que la religió i la ciència són dos sistemes indispensables de coneixement mitjançant els quals es desenvolupen les capacitats de la consciència. Lluny d'estar en conflicte mutu, aquestes modalitats fonamentals amb que la ment explora la realitat són interdependents i s'han demostrat més fèrtils en aquells contats però felïços períodes de la història que la seva naturalesa complementaria va ser reconeguda i van poder col·laborar. Per a garantir una aplicació idònia, les percepcions i destreses generades pels avanços científics sempre hauran de remetre's a les orientacions sorgides del compromís espiritual i moral; les conviccions religioses, no importa quan venerades siguin, han de sotmetre's, de bon grat i amb agraïment, a les proves imparcials dels mètodes científics.

Arribem finalment a un tema que abordem no sense certa inquietud ja que toca més directament a la consciència. Entre les nombroses temptacions que ofereix el món, no és de sorprendre que en figuri una que ha preocupat de forma singular als dirigents religiosos: l'exercici del poder en assumptes de creença. Ningú que hagi dedicat temps a meditar i estudiar seriosament les escriptures d'una o una altra de les grans religions necessita recordatoris de l'axioma ja sabut que el poder corromp, tant més com més gran sigui. Les incomparables victòries internes que en aquest sentit han guanyat innombrables clergues al llarg de totes les èpoques constitueixen, innegablement, una de les fonts principals que encoratgen el vigor creatiu de la religió organitzada, i que ha d'anotar-se com una de les seves màximes distincions. En el mateix grau, el fet que altres dirigents religiosos es sotmetessin al parany del poder i profit mundans s'ha demostrat un fèrtil medi de cultiu del cinisme, la corrupció i la desesperació de quants ho observen. Reconegut això, sobra explicar quin grau de responsabilitat social tenen les autoritats religioses en aquest moment de la història.

Ja que la seva preocupació pertoca a l'ennobliment del caràcter i l'harmonització de les relacions, la religió ha exercit al llarg de la història la funció de servir com a autoritat última en dotar de sentit a la vida. En tota època, ha cultivat el bé, ha reprovat el mal, projectant, davant la mirada de qualsevol que desitgés veure'l, un horitzó de potencialitats encara sense complir. Del fons dels seus consells, l'ànima racional ha extret els encoratjaments necessaris per a realitzar-se i per a superar els límits que l'imposava el món. Tal com el seu nom implica, la religió ha estat simultàniament la principal força unificadora de diversos pobles als quals

integrava en societats cada vegada més àmplies i complexes, i en les quals les capacitats personals podien arribar a florir i expressar-se. El gran avantatge de l'època actual radica en la perspectiva que permet que tot el gènere humà vegi aquest procés civilitzador com un fenomen únic i integral: les trobades recurrents del nostre món amb el món de Déu.

Inspirada per aquesta perspectiva, la comunitat bahá'í ha estat una promotora vigorosa de les activitats interreligioses des dels seus començaments. A part dels entranyables vincles que aquestes activitats creen, els bahá'ís veuen en l'esforç d'acostament entre les diverses religions una resposta a la Voluntat Divina envers un gènere humà que entra ara en la seva maduresa col·lectiva. Els membres de la nostra comunitat continuaran oferint la seva col·laboració per totes les vies al seu abast. No obstant això, és deure envers els nostres col·laboradors en aquest esforç comú afirmar clarament la convicció que abriguem que el discurs interreligiós, si volem que contribueixi significativament a curar les ferides que afligeixen a una humanitat desesperada, ha d'abordar amb sinceritat i sense més evasives les implicacions de la veritat fonamentalíssima que va suscitar tot aquest moviment interreligiós: que hi ha un sol Déu i que, més enllà de la diversitat de l'expressió cultural i de la interpretació humana, la religió és així mateix una sola.

No passa un sol dia sense que augmenti el perill que les fogueres del prejudici religiós encenguin una conflagració mundial de conseqüències inimaginables. Les autoritats civils no poden, per si soles, conjurar un risc semblant. Tampoc hauríem d'enganyar-nos creient que les crides a la tolerància mútua puguin extingir per si soles animositats que s'arroguen el suport Diví. La crisi exigeix dels dirigents religiosos una ruptura amb el passat tan resolta com les que van permetre que la societat es lliurés dels prejudicis igualment corrosius de raça, gènere i nació. Tota justificació per a exercir influència en assumptes de consciència jeu en el servei al bé de la humanitat. En aquest moment, el més decisiu en la història de la civilització, les exigències de tal servei no poden ser més clares. "El benestar de la humanitat, la seva pau i seguretat, seran inassolibles" -així diu la crida de Bahá'u'lláh- "fins que la seva unitat sigui fermament establerta."

LA CASA UNIVERSAL DE JUSTÍCIA